

بررسی رابطه سبکهای هویت و تعهد هویت با کیفیت دوستی

الهه حجازی

استادیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران

سهیلا فرناش

دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی

چکیده

تاریخ دریافت ۸۴/۱۴/۱۶

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سبک های هویت و تعهد هویت با کیفیت دوستی در دانش آموزان سال سوم دبیرستان شهر تهران است. به این منظور ۴۰۰ دانش آموز به صورت تصادفی از مناطق نوزده گانه آموزش و پرورش شهر تهران انتخاب شدند. برای بررسی متغیرهای پژوهش ، از سه پرسشنامه سبک های هویت ، کیفیت دوستی و تقابل دوستی استفاده شد. نتایج نشان داد که سبک هویت اطلاعاتی توانایی پیش بینی معنا دار سه مولفه کیفیت دوستی (صمیمیت و افشای خود ، وفاداری و اعتماد ، و تقابل) را دارد. حال آنکه سبک هویت هنجاری و سبک هویت مغشوش / اجتنابی فاقد قدرت پیش بینی مولفه های کیفیت دوستی هستند. کلید واژه: سبک های هویت. تعهد هویت. کیفیت دوستی. آموزش و پرورش تهران

مقدمه

بر اساس نظریه اریکسون^۱ (۱۹۶۸)، هویت احساسی عینی از تمامیت درونی را فراهم می‌آورد و به عنوان بافت تفسیرگری عمل می‌کند که در آن به پرسش‌هایی درباره «مقصود» و «معنی» زندگی پاسخ داده می‌شود. در صورتی که نوجوان، با اطمینان از خود، درک کند که از دیگران متمایز و جداست، در حد معقولی دارای ثبات رأی و یکپارچگی است. در طول زمان تداوم دارد، و خود را شبیه به آن تصویری بداند که دیگران از او دارند، به احساس هویت کاملی از خود دست می‌یابد.

از دیدگاه اریکسون (۱۹۶۸) هنگامی که شکل‌گیری هویت به خوبی پیش برود، صمیمیت شکل می‌گیرد. در این حالت، فرد توانایی ایجاد روابط صمیمی و پایدار را که بر وابستگی آزاد، تعهد عمیق، اعتماد، محبت و حمایت استوار است، به دست می‌آورد. اریکسون تاکید می‌کند که صمیمیت جنسی، تنها بخشی از مفهومی است که او در نظر دارد. در واقع صمیمیت جنسی، اغلب پس‌انداز ظرفیت طرح‌ریزی یک صمیمیت حقیقی و دو طرفه روانی اجتماعی با فرد دیگر است.

در طول چهار دهه گذشته تحقیقات پیرامون هویت نوجوان، بر اساس پارادایم پایگاه هویت مارسیا^۲ مفهوم سازی شد. لیکن اخیراً بعضی محققان به فرایندهای شکل‌گیری هویت توجه کرده‌اند و بر جهت‌گیری پردازش شناختی - اجتماعی یا سبک‌هایی که نوجوانان با پایگاه‌های هویتی مختلف به کار می‌گیرند، تمرکز می‌کنند. سبک پردازش هویت عبارت است از اینکه افراد چگونه اطلاعات مربوط به خود را پردازش می‌کنند، چگونه درباره اطلاعات مربوط به خود و موضوعات هویتی بحث و گفتگو می‌کنند و تصمیم می‌گیرند (برزونسکی^۳، ۱۹۸۹).

راتانسی و فونیکس^۴ (۱۹۹۷) نقل در برزونسکی، ۲۰۰۵) با رویکردی پسا مدرن نسبت به هویت، آن را غیرمتمرکز، پویا، متعدد، وابسته به بافت، نسبی، سیال و چند بخشی می‌دانند. مفهوم هویت‌های چندگانه با در نظر گرفتن مؤلفه‌های یک هویت واحد تفاوت می‌کند. هویت، ساختار مفهومی سطح بالایی است که کوشش می‌کند

^۱ Erikson

^۲ Marcia

^۳ Berzonsky

^۴ Rattansi & Phoenix

مؤلفه های جدای از هم را به صورتی پرمعنا و قابل درک، وحدت بخشد و سازمان بدهد. ساختار هویت، خصوصاً مفروضه های ضمنی، معیارها و تعهدات ارزشی که «هسته سخت»^۱ آن را ایجاد می کنند، احساسی از یگانگی و تداوم خود را برای افراد فراهم می آورند و به عنوان یک «دیدگاه شخصی»^۲ در دنیای پسا مدرن عمل می کنند. برزونسکی (۱۹۸۹) سه سبک پردازش هویت را مطرح می کند:

سبک هویت اطلاعاتی^۳: تمایل به بررسی راه حل های چندگانه برای مسئله به منظور جست و جوی چند جایگزین، قبل از متعهد شدن به یکی از آنها است (برزونسکی، ۱۹۹۳).

سبک هویت هنجاری^۴: تمایل به همنا شدن با انتظارات خانواده و اجتماع و درجه بالایی از تعهد به افراد مهم و استفاده از نظر آنهاست (برزونسکی، ۱۹۹۲).

سبک هویت مغشوش/اجتنابی^۵: تمایل به تعلل و به تاخیر انداختن تصمیم گیری های شخصی و اجتناب از پرداختن به موضوعات هویت است (برزونسکی، ۱۹۸۹، ۱۹۹۰).

سبک های هویت بر اساس میزان تعهد و کاوشگری افراد قابل تمایز هستند. تعهد یک چارچوب ارجاعی از ارزش ها و باورهاست که ممکن است خود ساخته یا تجویز شده از جانب دیگران باشد (برزونسکی، ۲۰۰۳). تعهد درجاتی از سرمایه گذاری شخصی است که یک فرد نسبت به شغل یا اعتقادات خود ابراز می کند (مارسیا، ۱۹۶۶).

افرادی که بر سبک هویت اطلاعاتی و سبک هویت هنجاری تکیه می کنند، تعهدات هویت قوی تر و روشن تری نسبت به افراد مغشوش/اجتنابی کسب کرده اند. کمبود تعهدات استوار در افراد مغشوش/اجتنابی، آنان را در موقعیت آسیب پذیری قرار می دهد.

گرچه استفاده از سبک های پردازش اطلاعاتی و هنجاری، هر دو با تعهد هویت همبستگی مثبت دارد، اما شکل گیری و ماندگاری این تعهدات، مبتنی بر فرایندهای متفاوتی است. برای مثال ابلسون^۶ (۱۹۸۷) به نقل از برزونسکی، (۲۰۰۴) بین مؤلفه های

^۱ Hard core

^۲ Personal stand point

^۳ Informational style

^۴ Normative style

^۵ Diffuse/avoidant style

^۶ Abelson

عاطفی و شناختی تعهدات شخصی تمایز قائل می شود. تعهدات شناختی مبتنی بر اطلاعات هستند و گستره‌ای از دیدگاه‌ها و اعتقادات محکم را که در شبکه منسجمی از عقاید و شواهد منطقی بسط داده شده، منعکس می‌کنند. در مقابل، تعهدات عاطفی یک حس غیرعقلانی ولی غیر متزلزل از اطمینان درونی را منعکس می‌سازند. تعهدات هنجاری نسبت به تعهدات اطلاعاتی، بیشتر مبتنی بر بنیان‌های عاطفی هستند.

نوجوانان با سبک هویت اطلاعاتی در برقراری روابط بین فردی سنجیده، بهتر عمل می‌کنند. آنها شکیبایی بیشتری را نسبت به دیگران که عقایدی متفاوت با آنها دارند نشان می‌دهند و نیاز کمتری به تایید دیگران برای کسب اطمینان نسبت به خود دارند (برزونسکی، ۱۹۹۸؛ برزونسکی و کوک^۱، ۲۰۰۰). افراد با سبک هویت هنجاری، نمرات کمتری را در تکلیف روابط بین فردی سنجیده به دست می‌آورند. در نظر اول، ممکن است این نکته با تمایل این افراد به تمرکز روی انتظارات اجتماعی و توصیه‌های دیگران (برزونسکی، ۱۹۹۴) همخوان نباشد. اگرچه این گروه با افراد سبک اطلاعاتی در روابط با همسالان قابل مقایسه هستند، اما نمرات آنها در شکیبایی و خودمختاری عاطفی به صورت معناداری پایین‌تر است. این گروه به دلیل کاستی در خودمختاری عاطفی، ارزشها و اهداف دیگران را به منظور اجتناب از احساس گناه و کسب رضایت افراد مهم، درونی می‌کنند. در حالی که ارزش‌ها و هدف‌هایی که با سبک هویت اطلاعاتی درونی می‌شوند، با رفتارهای خود تعیینی^۲ و پذیرش مسئولیت شخصی هم بستگی دارد (دسی و رایان، ۱۹۹۱ به نقل از برزونسکی، ۲۰۰۵).

افراد با سبک هویت مغشوش/اجتنابی، با مشکلاتی برای تشکیل روابط دوستی و حفظ شبکه‌ای از حمایت‌های اجتماعی روبه رو هستند. آنها روابط ضعیفی را با همسالان برقرار می‌کنند و روابط اجتماعی سطح پایینی از نظر صمیمیت، گشودگی، شکیبایی و اعتماد دارند (برزونسکی، ۲۰۰۵). افراد مغشوش/اجتنابی، هنگام ورود به دانشگاه، به دلیل ضعف در برقراری و نگهداری شبکه‌های حمایت اجتماعی و فقدان صمیمیت، انعطاف پذیری، و اعتماد به دیگران مشکلات اجتماعی و تحصیلی زیادی را تجربه می‌کنند (برزونسکی، ۱۹۹۸، ۱۹۹۲؛ برزونسکی و فراری^۳، ۱۹۹۶).

^۱ Kuk

^۲ Self-determined

^۳ Ferrari

هایند^۱ (۱۹۹۱ به نقل از فهر^۲، ۱۹۹۶) معتقد است که دوستی رابطه‌ای بین فردی است که مجموعه‌ای از تعاملات بین دو نفر آشنا را بیان می‌کند. این روابط دارای مولفه‌های رفتاری، شناختی و عاطفی است. رایت^۳ (۱۹۸۴ به نقل از تستو^۴، ۲۰۰۴) واژه اصالت را برای تعریف دوستی به کار می‌برد، یعنی دوستان به نحوی به یکدیگر پاسخ می‌دهند که گویی یگانه و غیرقابل جایگزینی هستند.

دوستی‌ها مساوات طلب هستند. آنها ساختاری متقارن یا افقی دارند، برعکس روابط با بزرگسالان که ساختاری نامتقارن و عمودی دارند. اساس دوستی بر تقابل و تعهد بین افرادی است که همدیگر را کمابیش برابر می‌بینند. تعامل بین دوستان در حالتی برابر انجام می‌گیرد که متفاوت با روابط آنان با بزرگسالان است (هارتاپ^۵، ۱۹۹۲). دوستی رابطه دو جانبه‌ای است که مصاحبت، مشارکت، درک افکار و احساسات، و دلداری دادن به یکدیگر را به هنگام نیاز در بردارد (برک^۶، ۱۳۸۱). دوستی رابطه‌ای بین فردی است که میان دو نفر شکل می‌گیرد و به صورت متقابلی سازنده است و به وسیله احترام متقابل توصیف می‌شود (دویتو^۷، ۱۹۹۲ نقل در تستو، ۲۰۰۴).

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سبک های هویت و تعهد هویت با کیفیت دوستی است. در این پژوهش، مؤلفه های کیفیت دوستی شامل صمیمیت و افشای خود، مجاورت، وفاداری، و اعتماد و تقابل هستند.

روش شناسی

تعداد ۴۰۰ دانش آموز (۲۰۰ دختر و ۲۰۰ پسر) پایه سوم رشته علوم تجربی، شاغل به تحصیل در سال تحصیلی ۸۳-۸۲ دبیرستان های دولتی شهر تهران در دو منطقه از مناطق ۱۹ گانه آموزش و پرورش به صورت تصادفی انتخاب شدند.

ابزار گرد آوری داده ها

پرستنامه سبک های هویت (ISI-6G)^۸

^۱ Hinde

^۲ Fehr

^۳ Wright

^۴ Testo

^۵ Hartup

^۶ Berk

^۷ Devito

^۸ Dentity Style Inventory-Six Grade

پرسشنامه سبک های هویت (ISI)^۱ اولین بار به وسیله برزونسکی (۱۹۸۹) ساخته شد و سپس دوبار توسط خود او مورد تجدید نظر قرار گرفت. این پرسشنامه ۴۰ فقره دارد که ۱۱ فقره در ارتباط با سبک هویت اطلاعاتی، ۱۰ فقره در ارتباط با سبک هویت مغشوش/اجتنابی و ۹ فقره مربوط به سبک هویت هنجاری است. علاوه بر سه سبک هویت ۱۰ فقره نیز در ارتباط با تعهد هویت است. پاسخ‌ها براساس مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای تنظیم شده است.

بررسی‌ها نشان داده است که ISI به این دلیل که برای دانشجویان کالج طراحی شده از ساختار زبانی پیچیده‌ای استفاده کرده و اجرای آن در میان گروه های جوان تر با تحصیلات پایین‌تر از سازگاری نتایج تحقیق با نظریه هویت جلو گیری می‌کند. لذا وایت^۱ و همکاران (۱۹۹۸) کوشیدند تا ابزاری مشابه با ISI را با دستور زبان و ساختار ساده‌تر طراحی کنند. در نتیجه مقیاس ISI-6G برای سطح خواندن پایه ششم طراحی شد. این عمل با استفاده از روش توازن‌سازی مقابله‌ای^۲ با نسخه اصلی صورت گرفت.

برزونسکی (۱۹۹۲) آلفای کرونباخ ۰/۶۲ را برای سبک هویت اطلاعاتی و آلفای ۰/۶۶ را برای سبک هویت هنجاری و آلفای ۰/۷۳ را برای سبک هویت مغشوش/اجتنابی گزارش کرد. وایت و همکاران (۱۹۹۸) برای نسخه تجدید نظر شده پرسشنامه سبک هویت، آلفای کرونباخ ۰/۵۹ و ۰/۶۴ و ۰/۷۸ را برای سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری و مغشوش/اجتنابی و آلفای ۰/۷۶ را برای تعهد هویت به دست آوردند.

در پژوهش حاضر برای بررسی ضریب قابلیت اعتماد، از روش همسانی درونی استفاده شد و برای سبک هویت اطلاعاتی آلفای کرونباخ ۰/۶۸، برای سبک هویت هنجاری آلفای کرونباخ ۰/۶۵ و برای سبک هویت مغشوش/اجتنابی آلفای کرونباخ ۰/۶۸ به دست آمد. به منظور بررسی اعتبار سازه مقیاس سبک هویت، از روش تحلیل عامل اکتشافی و چرخش واریماکس با روش مؤلفه اصلی استفاده شد و سه عامل سبک هویت اطلاعاتی، سبک هویت هنجاری، و سبک هویت مغشوش/اجتنابی استخراج شد.

^۱ Identity Style Inventory

^۲ White

^۳ Counter balancing

پرسشنامه کیفیت دوستی

پرسشنامه کیفیت دوستی (حجازی و ظهره‌وند، ۱۳۸۰) مورد استفاده قرار گرفت. این پرسشنامه ۱۴ فقره دارد که فقره های ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ آن به صورت معکوس نمره‌گذاری شده است. پاسخ ها براساس مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای تنظیم شده است. در پژوهش حاضر برای بررسی ضریب قابلیت اعتماد، از روش همسانی درونی استفاده گردید. آلفای کرونباخ برای عامل اول (صمیمیت و افشای خود) به میزان ۰/۷۵ و برای عامل دوم (مجاورت) به میزان ۰/۸۰ و برای عامل سوم (وفاداری و اعتماد) به میزان ۰/۷۱ به دست آمد. به منظور بررسی اعتبار سازه پرسشنامه کیفیت دوستی، از روش تحلیل عامل اکتشافی و چرخش واریماکس با روش مولفه اصلی استفاده شد و سه عامل صمیمیت و افشای خود، مجاورت، و وفاداری، و اعتماد استخراج گردید.

پرسشنامه تقابل دوستی

برای تعیین میزان تقابل در دوستی، از آزمون گروه سنجی استفاده شد. گروه سنجی روشی برای توصیف روابط اجتماعی موجود بین افراد بگ گروه است (بست، ۱۳۷۶). یکی از روش های متداول نمره‌گذاری در آزمون گروه سنجی، شمردن تعداد دفعاتی است که هر فرد توسط دیگران انتخاب می‌شود، صرف نظر از ترتیب انتخاب ها. در پژوهش حاضر به دلیل آنکه انتخاب ها اولویت‌بندی نشده‌اند، از این روش استفاده شد. تقابل دوستی، به عنوان یکی از جنبه‌های کیفیت دوستی در کنار عوامل دیگر (صمیمیت و افشای خود، مجاورت، وفاداری، و اعتماد) در تحلیل‌ها وارد گردید.

یافته ها

به منظور بررسی رابطه بین سبک های هویت و تعهد هویت با مولفه های کیفیت دوستی و تحلیل استنباطی داده ها، شاخصهای توصیفی متغیرهای پژوهش آرایه می گردد.

جدول ۱. شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	بالا ترین نمره در پاسخها	میانگین	انحراف استاندارد
سبک اطلاعاتی	۵	۴/۱۷	۰/۵۳
سبک هنجاری	۵	۴/۱۷	۰/۶۶
سبک مقشوش اجتماعی	۵	۲/۵۴	۰/۷۱
تعهد هویت	۵	۳/۷۶	۰/۵۹
صمیمیت و افشار خود	۴	۲/۷۱	۰/۷۴
مجاورت	۰۴	۱/۲۵	۰/۹۵
وفاداری و اعتماد	۴	۳/۵۵	۰/۶۵
تقابل	۱۰۰	۶۳/۷۵	۲۹/۰۷

با توجه به جدول ۱ میانگین پاسخ ها در سبک اطلاعاتی هویت ($M = 4/17$) نسبت به دو سبک هویت دیگر به صورت قابل توجهی بالاتر است که حاکی از گرایش نمونه مورد بررسی به استفاده از این سبک است. در ارتباط با متغیر کیفیت دوستی نیز، پایین بودن میانگین پاسخها در عامل مجاورت قابل توجه است و نشان می دهد که افراد به میزان محدودی (پایین تر از میانگین) در مجاورت دوستان خود قرار می گیرند. جدول ۲ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می دهد.

جدول ۲. ماتریس هم بستگی متغیرهای پژوهش قبل از حذف مقادیر پرت

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. سبک هویت اطلاعاتی	-							
۲. سبک هویت هنجاری	۰/۳۶**	-						
۳. تعهد هویت مغشوش/اجتنابی	۰/۲۲**	-۰/۰۹	-					
۴. تعهد هویت صمیمیت و افشای خود	۰/۳۷**	۰/۴۱**	۰/۳۴**	-				
۵. صمیمیت و افشای خود	۰/۱۳**	۰/۰۴	-۰/۰۱	-۰/۰۴	-			
۶. مجاورت	۰/۰۹	۰/۰۳	-۰/۱۴۹**	۰/۰۵	۰/۴۳**	-		
۷. وفاداری و اعتماد	۰/۱۵**	۰/۰۹	-۰/۱۳**	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۰۲	-	
۸. تقابل	۰/۱۹**	۰/۰۹	۰/۱۱**	۰/۰۷	۰/۰۶**	۰/۰۶	-۰/۰۱	-

**P<۰/۰۱

*P<۰/۰۵

نتایج نشان می دهد که تعهد هویت با سبک هویت اطلاعاتی و سبک هویت هنجاری همبستگی مثبت معنادار و با سبک هویت مغشوش / اجتنابی همبستگی منفی معنادار دارد. سبک اطلاعاتی با سبک هنجاری همبستگی مثبت معنادار و با سبک مغشوش / اجتنابی رابطه منفی معنادار دارد. بیشترین همبستگی بین سبک هنجاری و تعهد هویت مشاهده شده است.

همچنین سبک هویت اطلاعاتی، همبستگی مثبتی با خرده مقیاس های صمیمیت و افشای خود، وفاداری، و اعتماد و تقابل نشان می دهد. لیکن، با مجاورت همبستگی معناداری ندارد. سبک هنجاری با هیچ یک از خرده مقیاس های کیفیت دوستی رابطه معناداری نشان نمی دهد. سبک مغشوش / اجتنابی با خرده مقیاس های مجاورت، وفاداری و اعتماد و تقابل رابطه منفی معنادار نشان می دهد و در خرده مقیاس صمیمیت

و افشای خود نیز همبستگی منفی دارد ولی معنا دار نیست. برای بررسی نتایج استنباطی داده‌ها ضمن تحلیل‌های رگرسیون جداگانه، مؤلفه‌های کیفیت دوستی (صمیمیت و افشای خود، مجاورت، وفاداری و اعتماد، و تقابل) بر حسب متغیرهای سبک هویت (سبک هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری و سبک هویت مغشوش/اجتنابی) و متغیر تعهد هویت مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که سبک هویت اطلاعاتی قدرت پیش‌بینی خرده‌مقیاس‌های صمیمیت و افشای خود، وفاداری و اعتماد و تقابل در دوستی را دارد. اما قادر به پیش‌بینی خرده‌مقیاس مجاورت در دوستی نیست. سبک‌های هویت هنجاری و مغشوش/اجتنابی و تعهد هویت قدرت پیش‌بینی مؤلفه‌های کیفیت دوستی را ندارند. جدول ۳ خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون مؤلفه‌های کیفیت دوستی بر حسب سبک هویت اطلاعاتی و جدول ۴ ضرایب حاصل از این تحلیل را نشان می‌دهند.

جدول ۳. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون مؤلفه‌های کیفیت دوستی

بر حسب سبک هویت اطلاعاتی

متغیر پیش‌بین	متغیرهای ملاک	F	سطح معناداری F	R ^۲ تعدیل شده	تعدیل شده	خطای معیار برآورد
سبک هویت اطلاعاتی	صمیمیت و افشای خود	۸/۲۳	۰/۰۰۰۴	۰/۵۱	۰/۰۲۰	۰/۷۲
سبک هویت اطلاعاتی	وفاداری و اعتماد	۲۷/۵۶	۰/۰۰۰	۰/۲۶	۰/۰۶	۰/۴۱
سبک هویت اطلاعاتی	تقابل در دوستی	۱۵/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۱۹	۰/۰۳۶	۲/۷۵۵

استفاده شد. تقابلی دوستی، به عنوان یکی از جنبه های کیفیت دوستی در کنار عوامل دیگر (صمیمیت و افشای خود، مجاورت، وفاداری، و اعتماد) در تحلیل ها وارد گردید.

یافته ها

به منظور بررسی رابطه بین سبک های هویت و تعهد هویت با مفه های کیفیت دوستی و تحلیل استنباطی داده ها، شاخصهای توصیفی متغیرهای پژوهش ارایه می گردد.

جدول ۱. شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	بالاترین نمره در پاسخها	میانگین	انحراف استاندارد
سبک اطلاعاتی	۵	۴/۱۷	۰/۵۳
سبک هنجاری	۵	۴/۱۷	۰/۶۶
سبک مضمون اجتماعی	۵	۲/۵۴	۰/۷۱
تعهد هویت	۵	۳/۷۶	۰/۵۹
صمیمیت و افشای خود	۴	۲/۷۱	۰/۷۴
مجاورت	۰/۴	۱/۲۵	۰/۹۵
وفاداری و اعتماد	۴	۳/۵۵	۰/۶۵
تقابل	۱۰۰	۶۳/۷۵	۲۹/۰۷

با توجه به جدول ۱ میانگین پاسخ ها در سبک اطلاعاتی هویت ($M = 4/17$) نسبت به دو سبک هویت دیگر به صورت قابل توجهی بالاتر است که حاکی از گرایش نمونه مورد بررسی به استفاده از این سبک است. در ارتباط با متغیر کیفیت دوستی نیز، پایین بودن میانگین پاسخها در عامل مجاورت قابل توجه است و نشان می دهد که افراد به میزان محدودی (پایین تر از میانگین) در مجاورت دوستان خود قرار می گیرند. جدول ۲ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می دهد.

جدول ۲. ماتریس هم بستگی متغیرهای پژوهش قبل از حذف مقادیر پرت

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. سبک هویت اطلاعاتی	-							
۲. سبک هویت هنجاری	۰/۳۲**	-						
۳. تعهد هویت مغشوش/اجتنابی	۰/۲۶**	-۰/۰۹	-					
۴. تعهد هویت صمیمیت و افضای خود	۰/۳۷**	۰/۱۱**	۰/۳۴**	-				
۵. صمیمیت و افضای خود	۰/۱۳**	۰/۰۴	-۰/۰۱	-۰/۰۴	-			
۶. مجاورت	۰/۰۹	۰/۰۳	-۰/۱۴**	۰/۰۵	۰/۱۳**	-		
۷. وفاداری و اعتماد	۰/۱۵**	۰/۰۹	-۰/۱۲**	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۰۲	-	
۸. تقابل	۰/۱۲**	۰/۰۹	۰/۱۱**	۰/۰۷	۰/۰۶**	۰/۰۶	-۰/۰۱	-

** $P < 0.001$ * $P < 0.05$

نتایج نشان می‌دهد که تعهد هویت با سبک هویت اطلاعاتی و سبک هویت هنجاری همبستگی مثبت معنادار و با سبک هویت مغشوش/اجتنابی همبستگی منفی معنادار دارد. سبک اطلاعاتی با سبک هنجاری همبستگی مثبت معنادار و با سبک مغشوش/اجتنابی رابطه منفی معنادار دارد. بیشترین همبستگی بین سبک هنجاری و تعهد هویت مشاهده شده است.

همچنین سبک هویت اطلاعاتی، همبستگی مثبتی با خرده مقیاس‌های صمیمیت و افضای خود، وفاداری، و اعتماد و تقابل نشان می‌دهد. لیکن، با مجاورت همبستگی معناداری ندارد. سبک هنجاری با هیچ یک از خرده مقیاس‌های کیفیت دوستی رابطه معناداری نشان نمی‌دهد. سبک مغشوش/اجتنابی با خرده مقیاس‌های مجاورت، وفاداری و اعتماد و تقابل رابطه منفی معنا دار نشان می‌دهد در خرده مقیاس صمیمیت

و افشای خود نیز همبستگی منفی دارد ولی معنا دار نیست. برای بررسی نتایج استنباطی داده ها ضمن تحلیل های رگرسیون جداگانه، مؤلفه های کیفیت دوستی (صمیمیت و افشای خود، مجاورت، وفاداری و اعتماد، و تقابل) بر حسب متغیرهای سبک هویت (سبک هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری و سبک هویت مغشوش/اجتنابی) و متغیر تعهد هویت مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می دهد که سبک هویت اطلاعاتی قدرت پیش بینی خرده مقیاس های صمیمیت و افشای خود، وفاداری و اعتماد و تقابل در دوستی را دارد. اما قادر به پیش بینی خرده مقیاس مجاورت در دوستی نیست. سبک های هویت هنجاری و مغشوش/اجتنابی و تعهد هویت قدرت پیش بینی مؤلفه های کیفیت دوستی را ندارند. جدول ۳ خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون مولفه های کیفیت دوستی بر حسب سبک هویت اطلاعاتی و جدول ۴ ضرایب حاصل از این تحلیل را نشان می دهند.

جدول ۳. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون مؤلفه های کیفیت دوستی

بر حسب سبک هویت اطلاعاتی							
متغیر پیش بین	متغیرهای ملاک	F	سطح معناداری F	R شده	R ² تعدیل شده	تعدیل شده	خطای معیار برآورد
سبک هویت اطلاعاتی	صمیمیت و افشای خود	۸/۲۳	۰/۰۰۰۴	۰/۱۴	۰/۰۲۰	۰/۰۱۸	۰/۷۲
سبک هویت اطلاعاتی	وفاداری و اعتماد	۲۷/۵۶	۰/۰۰۰	۰/۳۶	۰/۰۶۸	۰/۰۶	۰/۴۶
سبک هویت اطلاعاتی	تقابل در دوستی	۱۵/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۱۹	۰/۰۳۸	۰/۰۳۶	۲/۷۵۵

۴. ضرایب حاصل از تحلیل رگرسیون مؤلفه‌های کیفیت دوستی بر حسب سبک هویت

ردیف	سطح	t	β	خطای معیار b	متغیرهای ملاک b	رگرسیون مؤلفه های کیفیت دوستی بر حسب سبک هویت اطلاعات تغییر پیش بین
۱/۸۹	۰/۰۰۴	۲/۸۷	۰/۱۴۳	۰/۰۶	۰/۱۹	صمیمیت و افشای خود
۲/۸۰	۰/۰۰۰	۵/۲۵	۰/۲۶۲	۰/۰۴	۰/۲۰	وفاداری و اعتماد
۱۹/۲۰	۰/۰۰۰	۳/۹۶	۰/۱۹۵	۲/۶۹	۱۰/۶۶	تقابل در دوستی

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش، بیانگر پیش‌بینی معنادار سه مؤلفه کیفیت دوستی (صمیمیت و افشای خود، وفاداری و اعتماد، و تقابل) از طریق سبک هویت اطلاعاتی است. سبک اطلاعاتی توان پیش‌بینی مؤلفه مجاورت را ندارد. همچنین سبک هویت هنجاری و سبک هویت مغشوش/اجتنابی فاقد قدرت پیش‌بینی مؤلفه‌های کیفیت دوستی هستند. نتایج فوق نشان می‌دهد که نوجوانان اطلاعات مدار، توانایی برقراری روابط دوستی صمیمانه همراه با افشای خود و اعتماد متقابل را دارند. برزونسکی (۱۹۹۸، ۲۰۰۵) و برزونسکی و کوک (۲۰۰۰) معتقدند افراد با سبک هویت اطلاعاتی، مهارت‌های مدیریت زندگی را می‌شناسند، در برابر افرادی با دیدگاه‌ها و سلیقه‌های متفاوت، گشوده و پذیرا هستند و شکیبایی از خود نشان می‌دهند و در نتیجه روابط صمیمانه بیشتری را شکل می‌دهند. آنها از استقلال عاطفی برخوردارند و کمتر در جستجوی تایید دیگران هستند و نسبت به خود اطمینان دارند. در نتیجه، به راحتی می‌توانند با دیگران ارتباط برقرار کنند و بدون آنکه استقلال و خود مختاری خود را از دست بدهند، از حمایت عاطفی آنها برخوردار شوند.

افراد با سبک هویت اطلاعاتی در برابر مسائل و مشکلات زندگی، از راهبردهای مقابله مسئله‌مدار استفاده می‌کنند. در نتیجه در ضمن ارتباط با دوستان، با تعارضات و اختلافات به نحو موفقیت‌آمیزی برخورد می‌کنند. فهر (۱۹۹۶) معتقد است که حفظ دوستان، وظیفه‌ای مهم و چالش‌انگیز است. دوستان باید تعادل ظریفی را بین نیازهای متغیر و مداوم فرد برای وابستگی و استقلال، صمیمیت و فاصله‌و ... برقرار کنند.

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که سبک هویت هنجاری فاقد قدرت پیش‌بینی مؤلفه‌های کیفیت دوستی است. برزونسکی (۲۰۰۵) معتقد است که افراد با سبک هویت هنجاری نمرات کمتری را در روابط بین فردی سنجیده، نسبت به سبک اطلاعاتی کسب می‌کنند. آنها در نمرات خودمختاری عاطفی و شکیبایی در برابر دیگران به صورت معناداری پایین‌تر هستند.

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که هویت مغشوش / اجتنابی نیز فاقد قدرت پیش‌بینی مؤلفه‌های کیفیت دوستی است. برزونسکی (۱۹۹۰، ۱۹۹۴)، برزونسکی و فراری (۱۹۹۶) و دولینگر^۱ (۱۹۹۵) اعتقاد دارند که افراد مغشوش از راهبردهای مقابله‌ای هیجان‌مدار و راهبردهای تصمیم‌گیری غیرانطباقی استفاده می‌کنند. برزونسکی (۲۰۰۵) معتقد است که افراد مغشوش / اجتنابی برای تشکیل روابط دوستی و حفظ شبکه حمایت اجتماعی دچار مشکل هستند. آنها روابط ضعیفی را با همسالان خود برقرار می‌کنند که به لحاظ میزان صمیمت، گشودگی، شکیبایی و اعتماد، در سطح پایینی قرار دارد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تعهد هویت نیز توان پیش‌بینی مؤلفه‌های کیفیت دوستی را ندارد. در تفسیر یافته فوق، چند فرضیه را می‌توان مطرح کرد. اول اینکه نمرات تعهد افراد در پژوهش حاضر، ممکن است مبتنی بر تعهد هنجاری باشد. در جوامع و فرهنگ‌هایی که بر تعهد افراد تأکید زیادی می‌شود، افراد بدون آنکه فرصت داشته باشند تا به جستجو و ارزیابی انتقادی اطلاعات بپردازند، تعهداتی را بر پایه عواطف و با عمق کم بنا می‌کنند. تعهدات مبتنی بر عواطف، در بافت‌های متغیر و کم‌ثباتی مانند دوستی کاستی‌هایی را نشان می‌دهد.

فرضیه دوم این است که افراد هنجار مدار و کسانی که تعهدات هویت خود را بر مبنای عاطفی و هنجاری شکل می‌دهند، حالتی بسته و تدافعی دارند. آنها در مقابل اطلاعاتی که سیستم عقاید و ارزش‌های آنان را مورد سوال قرار دهد، تحمل کمی از خود نشان می‌دهند. طبیعی به نظر می‌رسد که چنین افرادی از روابط نزدیک و صمیمانه که مستلزم افشای خود و دریافت بازخورد از طرف مقابل است، اجتناب کنند.

فرضیه سوم این است که تعهد هویت در نظریه سبک‌های پردازش هویت برزونسکی (۱۹۸۹) با تعهد در روابط بین فردی متفاوت باشد. بررسی ۱۰ آیتم مربوط

به تعهد هویت، نشان می‌دهد که موضوع تعهد هویت، حول محور شغل، اهداف زندگی و عقاید مذهبی و سیاسی است و اساساً به روابط بین فردی که بخش مهمی از ساختار هویت است، نپرداخته است. برزونسکی در پاسخ به مکاتبات پژوهشگر، به فرضیه سوم اشاره کرده و معتقد است که پرسشنامه سبک‌های هویت، به مقوله تعهد در روابط بین فردی توجه نداشته است.

باید توجه داشت که در دهه گذشته، نظریه سبک‌های پردازش هویت، مطالعات این حوزه را به شدت تحت تاثیر قرار داده است. این نظریه هم به ساختار هویت و هم به فرایند شکل‌گیری هویت توجه داشته است. آشنایی با سبک‌های پردازش هویت و مقایسه آنها با یکدیگر، کمک بزرگی به نوجوانان است. در حال حاضر اکثر نوجوانان در سرگردانی هویت به سر می‌برند. آنها نسبت به ارزش‌های گذشته تردید دارند و ارزش‌های جدیدی را نیافته‌اند.

از طرف دیگر در دوره بحرانی نوجوانی، روابط دوستی استراحتگاهی است که آرامش می‌بخشد، امنیت می‌دهد و تردیدهای فراوان نسبت به خود را به اطمینان و اعتماد تبدیل می‌کند. والدین به دلیل نگرانی از خطرات اجتماعی که فرزندان‌شان را تهدید می‌کند، روابط دوستی او را محدود می‌کنند. نمرات بسیار پایین در مولفه «مجاورت» در پژوهش حاضر، نشانه این مدعاست. نوجوانانی که به شدت علاقه‌مند به استقلال از خانواده و برقراری روابط با همسالان هستند، از آن منع می‌شوند. این محدودیت‌ها موجب می‌شود که مشکلات رفتاری آنها تشدید شود. پیشنهاد می‌شود از یک طرف، روابط دوستی سالم که مبتنی بر عدم وابستگی و خودمختاری عاطفی است، به نوجوانان معرفی شود و از طرف دیگر، والدین با ضرورت ایجاد زمینه‌های مناسب برای توسعه روابط دوستی نوجوانان آشنا شوند.

پیشنهادات

در دهه گذشته، نظریه سبک‌های پردازش هویت مطالعات این حوزه را به شدت تحت تاثیر قرار داده است. از آنجا که شکل‌گیری هویت مهم‌ترین تکلیف نوجوانی است، شناخت عوامل موثر بر ساختار و فرایند شکل‌گیری هویت از یک طرف و شناخت متغیرهای همبسته با آن از طرف دیگر ضروری به نظر می‌رسد. هر چند که همه نوجوانان با بحران هویت روبرو می‌شوند اما به نظر می‌رسد که در مقطع زمانی

حاضر توجه خاص به نوجوانان پسر ضروری است. افت تحصیلی، ترک مدرسه، کاهش تلاش برای موفقیت در کنکور دانشگاهها، مشکلات رفتاری نظیر استفاده از سیگار، مواد مخدر، لایابالیگری و نهایتاً بی‌علاقگی نسبت به ازدواج و تشکیل خانواده، تنها گوشه‌ای از مسائلی است که هر روز ابعاد گسترده‌تری پیدا می‌کند. پیشنهاد می‌شود که مبحث سبک‌های هویت توسط مشاورین مدارس به دانش‌آموزان معرفی شود. همچنین والدین دانش‌آموزان در جلسات آموزش خانواده با این مباحث آشنا شوند.

مآخذ

- برک، لوئا. ای (۱۳۸۱). روانشناسی رشد. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران: نشر ارسباران.
- بست، جان (۱۳۷۶). روش‌های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری. ترجمه حسن پاشاشریفی و نرگس طالقانی. تهران: انتشارات رشد.
- حجازی، الهه و ظهوروند، راضیه (۱۳۸۰). بررسی ملاک‌ها و کیفیت دوسنی در کودکان و نوجوانان دختره. مجله روانشناسی و علوم تربیتی، (۳) ۱-۲۰.

- Berzonsky, M. D. (2005). "Ego identity: A personal standpoint in a postmodern world." *Identity: An International of Theory and Research*, 5, 125-136.
- Berzonsky, M. D. (2004). "Identity peocessing style, self-construction, and Personal epistemic assumptions: A social - cognitive perspective." *European Journal of Developmental Psychology*, 1, 303-315.
- Berzonsky, M. D. (2004). "Identity style, parental authority, and identity commitment." *Journal of Youth and Adolescence*, 22, 213-220.
- Berzonsky, M. D. (2003). "Identity style and well-being: Does Commitment matter?" *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 3, 131-142.
- Berzonsky, M. D. (1998). "A self-regulatory model of identity development." *Paper peresent at the biennial meetings of the International Society for the study of behavioral development*. Berne, Switzerland.
- Berzonsky, M. D. (1994). "Self-identity: The relationship between process and content." *Journal of Research in Personality*, 28, 453-460.

- Berzonsky, M. D. (1993). "Identity style gender and social-cognitive reasoning." *Journal of Adolescent Research*, 8, 289-296.
- Berzonsky, M. D. (1992). "Identity style and coping strategies." *Journal of Personality*, 60, 771-788.
- Berzonsky, M. D. (1990). *Self-construction over the life-span: A process perspective on identity formation*. In Neimeyer, G. & Neimeyer, R. A. (Eds), *Advances in personal construct psychology* (1, 155-186). Greenwich. CT: JAI.
- Berzonsky, M. D. (1989). "Identity style: Conceptualization and measurement." *Journal of Adolescent Research*, 4, 268-282.
- Berzonsky, M. D. & Kuk, L. S. (2000). "Identity status, identity processing style, and the transition to university." *Journal of Adolescent Research*, 15, 81-98.
- Berzonsky, M. D. & Ferrari, J. R. (1996). "Identity orientation and decisional strategies." *Journal of Personality and Individual Differences*, 20, 597-606.
- Dollinger, S. M. (1995). "Identity styles and the five-factor model of personality." *Journal of Research in Personality*, 29, 475-479.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity, youth, and crisis*. New York: Norton.
- Fehr, B. (1996). *Friendship Processes*. New York Park, CA: Sage
- Hartup, w. w. (1992). <http://www.ericcece.org/pubs/digests/1992/hartup92.html>
- Marcia, J. E. (1966). "Development and Validation of ego-identity status." *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.
- Testo, R. (2004). <http://www.people.wcsu.edu./mccarneyh/arad/testo.html>.
- White, J. M., wampler, R. S. & Winn, K. I (1998). "The identity style inventory: A revision with a sixth-grade reading level (ISI-6G)." *Journal of Adolscnt Research*, 13, 223-245.